

VÁGYAKBÓL JOGOK*

S Z Á N T H Ó M I K L Ó S

Társadalompolitikai értelemben az elkövetkező évtizedek legfontosabb, előtünk álló kérdései a nemzetállamok szerepére, illetve az emberi egyenlőség kérdéskörére fognak fókuszálni; ezekkel kapcsolatban három fő problémakört azonosíthatunk. Közülük elsőként említendő a *politikai korrektség*, illetve annak jogi szolgálóleánya, az *emberi jogi fundamentalizmus*. Másodsorban a *szuverenitás-csorbitás*, vagyis a (politikai) döntéshozatal kiszervezésének nevezett folyamat, harmadszor pedig az úgynevezett *jurisztokrácia*, tehát a politika eljogiasítása, a jogászréteg hatalomátvétele, amely leginkább a nemzeti alkotmányok felé emelt *globális alkotmányos keretrendszer* létrehozásában fejeződik ki.¹

MIMÓZÁK DIKTATÚRÁJA

A posztmodern progresszióra alapozott politikai korrektség nem pusztán mádnnyelv vagy nyelvpolitikai eszköz, hanem egy komplett eszmerendszer. Ennek az eszmerendszernek és beszédmódnak több, jól beazonosítható hívószava, kulcsfogalma van. Ilyen például a *relativizálás*, tehát a Jó és a Rossz közötti megkülönböztetés (totális) viszonylagossá tétele; a *neutralitás*, vagyis a semlegesség fetiszizálása; a *tolerancia-mánia* és az *egyenlőségelvűsdi*; valamint az érzékenység középpontba helyezése (s vele együtt az ún. *érzékenyítés*). A nem meglepő módon a Karl Popper-féle „nyílt társadalom” eszméjére épülő hívószavak nyugati civilizációra gyakorolt hatása napjainkra sajnos az lett, hogy mivel minden érték, minden kultúra és minden társadalmi viszonyrendszer relatívnak tételeztetik, ezért valójában nem beszélhetünk – vagy nem szabad beszélünk – abszolút értékekről, legalábbis ami a hagyományosnak nevezett (egykori?) társadalmi kánont illeti. Mindennek köszönhető az is, hogy Európa, illetve a nyugati civilizáció szégyelli, bűnösnek tartja történelmi múltját, ezért megtagadja alap-tradícióit s így önmagát is.

A történelmi haladásba vetett „civil” hitrendszer szerint mindemellett nincsenek, nem léteznek abszolútnak tételezhető transzcendentális értékek, kivéve egyet: a semlegességet, amely áthatja – vagy legalábbis át kellene, hogy hassa – az egész univerzumot. Persze a „semlegességi követelmény” valójában tartathatatlan, ugyanis az maga is egy a liberális érték közül! (Elvileg egy liberális állam nem támogathat semmilyen értéktételezést, így a Jóra vonatkozó konkrét elképzeléseket sem. Ez a neutralizáló elvárás valójában teljesíthetetlen, hiszen az így elvárt követelmény rögtön megszegi az önmagával szemben támasztott semlegességi feltételt. Ez a követelmény ugyanis maga is a liberális politikai felfogás alapja, s így eleve nem lehet semleges.²) A politikailag korrekt krédó szerint viszont minden „értéket”, minden egymástól gyökeresen eltérő dolgot, társadalmi

* Az írás a 2017. május 18-án Budapesten, a Keresztény Civil Szervezetek 15. Országos Fórumán elhangzott beszéd szerkesztett és jegyzetekkel ellátott változata. (A Szerk.)

1 Utóbbihoz többek között lásd a *Jogelméleti Szemlében* folytatott ún. „jurisztokrácia-vitát” (2015/4.), illetve POKOL Béla: *A jurisztokratikus állam*, Dialóg Campus, Budapest, 2017.

2 HORKAY HÖRCHER Ferenc: *A Nemzeti hitvallásról = Alkotmányozás Magyarországon és máshol*, szerk. JAKAB András – KÖRÖSÉNYI András, Új Mandátum, Budapest, 2012, 295.

és kulturális viszonyrendszert egyenlő mércével kell mérnünk: ennek természet-szerű következménye, hogy a még oly nyilvánvalóan Jó és Rossz között sem szabad különbséget tenni, hiszen a különbségtétel – *per definitionem* – valakinek az érzékenységet bizonyára sérteni fogja, tehát diszkriminatív. Ahogyan ezt Láncki András plasztikusan megfogalmazta: e gondolkodásmód szerint „mind-egy, mi az igazság, többet ér a békeség”.³ Mindebből végsősoron az következik, hogy a legkülönbözőbb társadalmi jelenségeket, köztük mindenféle devianciát is tolerálni kell, így a normalitás helyébe az abnormális lép, de legalábbis egyen-értékűvé válik vele. A tolerancia egyben az erkölcsi meggyőződés gyengességét is jelenti – mondaná erre a magyar származású amerikai filozófus, John Kekes.⁴

Mindennek természetesen jogi leképződése is van, ami nem más, mint az emberi jogi fundamentalizmus. Félreértés ne essék, természetesen nem arról van szó, hogy bárki tagadná a Teremtő adta természetes jogokat! Hanem sokkal inkább arról, hogy az emberi jogi fundamentalizmus rég túllépett a józan ész (*common sense*) határain, és a legkülönfélébb emberi vágyakból, igényekből, kívánságokból kreál jogokat. Ezeket az államnak először „csak” tiszteletben kell tartania, el kell ismernie, majd garantálnia szükséges, végsősoron pedig másokkal vagy akár önmagával, az állammal szemben is kikényszeríthetővé kell tennie – lásd mindehhez a harmadik (vagy akárhányadik), nem állam általi elismertetésre irányuló törekvéseket. E gondolkodás tehát valamennyi jogterületet, de valójában valamennyi társadalompolitikai problémát „alapjogiasít”, azaz megpróbálja az alapjogvédelem rendszerét jóformán minden jog- és életterületre kiterjeszteni.⁵

Nézzünk néhány példát. A vallásszabadságot összekeverik az egyházalapításhoz való joggal. Azt mondják az emberi jogi fundamentalisták, hogy mivel az államnak világnézetileg semlegesnek kell lennie, ezért nemcsak a vallásszabadságot szükséges garantálnia, hanem vallási közösségek között sem tehet különbséget a tekintetben, hogy melyiknek milyen egyházi státuszt ad. De ennek a logikának engedelmessé lesz a valójában csak az első biztonságos országban járó menedékjogból globális szociális ellátáshoz való jog is, amely a mai interpretáció szerint azt jelenti, hogy bárki, aki el szeretné hagyni hazáját, az oda mehet és akkor, amikor és ahová csak akar. Így lesz a női-férfi egyenjogúságból „gender-forradalom”, ahol már nem pusztán az Isten által teremtett két nem létezik („férfiúvá és asszonnyá teremté őket” [Móz. 1,27]), hanem annyi, amennyit szeretnénk, ennek megfelelően lehet valaki aszexuális genderfluid, transzszexuális vagy *nonbinary* is. A politikai korrektség szerint ugyanis nem szabad különbséget tenni vágyak között, ezért mindenki olyan „társadalmi nemet” választ magának, amelyet szeretne; és e „választási lehetőségre” a gyermekeket már a legkisebb korban érzékennyé is kell tenni. Ennek megfelelően válik a női önrendelkezési jogból a korlátlan abortuszhoz való jog – *pro choice*, ahogy az amerikai abortuszlobbi hívja, mert szerintük az abortusz végül is a választás szabadságát jelenti. Így lesz az információhoz való jogból olyan, mindenek felett kikényszeríthető jog, amely alapján a nyilvánosság akár államtitkokhoz, nemzetbiztonsági információkhoz is hozzáférhet s terjesztheti azokat. A korábban fetiszizált szólásszabadságból pedig könnyen véleménydiktatúra válik, hiszen ha azt feltételezzük, hogy akár a létező, akár a kreált kisebbségi csoportok érzékenysége mindenek felett való, akkor a szólásszabadságot értelemszerűen nagyon szigorú keretek közé kell szorítanunk, nehogy valaki a mondataival megsérthesse másokat.

A legveszélyesebb mindebben az, hogy az emberi jogi fundamentalizmus szekuláris eszmei kontúrja elvonja az emberi jogok transzcendentális, a szó

elvonja az emberi jogok transzcendentális jellegét, és jogi köntösbe bújtatja a mindennapi emberi vágyak kielégítését

3 LÁNCZI András: *Lehet-e az igazság ellenében egy demokratikus rendet alapítani?* Magyar Nemzet 2004. július 31.

4 JOHN KEKES: *Az egalitarizmus illúziói*, ford. BALÁZS Zoltán, Attraktor, Gödöllő, 2004, 186.

5 Vö. BERTRAND MATHIEU: *A jog a demokrácia ellen?* előszó TRÓCSÁNYI László, ford. KISARI Miklós, Századvég, Budapest, 2018.

Új értéktábla – Eleanor Roosevelt volt first lady, az USA ENSZ-képviselője a szervezet Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának spanyol nyelvű verziójával, 1949
(Wikimedia Commons)

szoros értelemben Isten adta jellegét, és jogi köntösbe bújtatja a mindennapi emberi vágyak kielégítését, legyenek azok bármennyire is abszurdak.

Mindennek (poszt)modern politikai filozófiai alapja – még egyszer: az osztrák származású liberális gondolkodó, Karl Popper által kidolgozott „nyílt társadalom” eszmerendszere.⁶ Ez minden hierarchikus berendezkedést, mindenféle nemzetállami keretrendszert tagad, és azt vallja, hogy az emberiség fejlődésének következő foka az lesz, amikor beköszönt majd a teljes egyenlőség, a ráció hatalma – ha pedig ez mégsem volna elérhető kézközelségben, akkor „társadalommérnökösködéssel” szükséges az Emberiség Világfaluja-hoz vezető, áhított progresszió útjára lépni. Például mesterségesen, a jogi definíciók átka-librálásával meg kell változtatni a természetes viszonyokat, legyen szó akár a hagyományos nemi szerepekről, akár a nemzethez tartozásról. Carl Schmitt mondhatná erre joggal, hogy „aki emberiséget emleget, az csalni akar”.⁷

LOPAKODÓ JOGALKOTÁS

A fentiekben vázolt gondolkodásmód térnyerésével párhuzamosan és azzal szoros összefüggésben zajlik a világban egy nem kevésbé lényeges folyamat, amelynek lényege, hogy a szuverén, legitimitással rendelkező nemzeti döntéshozói szintektől (mint amilyenek a kormányok és a parlamentek) nemzetek feletti szervezetek megpróbálják elvonni és „európai” vagy „nemzetközi” szintre

⁶ Karl POPPER: *A nyitott társadalom és ellenségei* [1945] ford. SZÁRI Péter, Balassi, Budapest, 2001.

⁷ Carl SCHMITT: *A politikai fogalma* [1932] = Uő.: *A politikai fogalma*, szerk. és ford. Cs. Kiss Lajos, Osiris – Pallas Stúdió – Attraktor, Budapest, 2002, 37.

helyezni a döntési kompetenciákat. Ez a legújabb típusú *outsourcing: a politikai döntéshozatal kiszervezése*.

Itt számos esetről lehet beszélni: gazdaságpolitikai területen az IMF-ről és a Világbankról, társadalompolitikai ügyekben az ENSZ-ről és különböző szakosított szerveiről, mint amilyen a Menekültügyi Főbiztosság is, jogi területen az Európa Tanácsról, a Velencei Bizottságról vagy az Emberi Jogok Európai Bíróságáról és az „európai értékek” nevében sokszor hamisan eljáró más uniós szervekről. Valamennyi esetben az látható, hogy ha nyílt és direkt eszközökkel nem megy, akkor puha jogi eszközökkel – felmérések, országjelentések, jogértelmezések, ajánlások révén – először megteremtik a hivatkozható „alapot”, majd azok megszilárdulása után „ajánlásait” mint kötelező normákat kéri számon az egyes államokon, amelyek sok esetben hitelt adnak a politika eljogiasítását szolgáló trükköknek.

Két eltérő szuverenitás-elvönásra használt metódust szükséges megkülönböztetni. Egyfelől az egyes globális szervezetek a szoft- vagy „okos”-hatalomgyakorlás eszközeivel megpróbálják befolyásolni a nemzetállami döntéshozók tevékenységét; természetesen *hivatkozva a politikai korrektségre, az emberi jogi fundamentalizmus normáira és a „nyílt társadalom” elvárásaira*. A menekültjog (át)értelmezése, a vonatkozó genfi egyezmény kiforgatása minderre igen jellemző példa: abban ugyanis szó sincs arról, hogy egy több ezer kilométer távolságból érkező bangladesi migránsnak biztosítani kellene Magyarországon egyáltalán a menekültügyi eljárásához történő hozzáférés lehetőségét. Az eredeti szöveg egyértelműen azon az alapon áll, hogy a menekültstátuszhoz az üldözés vagy annak reális veszélye elől menekülő személynek a származási országához legközelebb eső, már biztonságos országban van joga, ott is csak ideiglenesen (még hozzá azért, hogy ha a konfliktus a hazájában elül, akkor oda minél előbb visszatérhessen és újjáépíthesse azt). Ehhez az 1951-es egyezményhez főzött értelmező-kommentáló munkájával az ENSZ, a nemzetközi emberi jogi bíróság, de az uniós emberi jogi bíróság is olyan jelentéstartalmat tulajdonított, amelyet mára mindenki készpénznek vesz, és „megdöbben”, ha egy ország kerítéssel akarja megvédeni magát.

A másik metódus az egyes szupra- vagy transznacionális szervek nyílt vagy burkolt hatáskörelvonási készítése. Népszerű, bár téves közhiedelem például, hogy a tagállamok az Európai Unióhoz történő csatlakozásukkor lemondtak volna szuverenitásukról vagy annak egy részéről, amelynél fogva az unió megregulázhatja őket, hiszen a tagállamokat „köti a szerződés”. Ilyesmiről azonban szó sincs és sohasem volt. A korábbi, ideiglenes alkotmányhoz hasonlóan Magyarország Alaptörvénye is úgy fogalmaz, hogy „Magyarország az Európai Unióban tagállamként való részvétele érdekében nemzetközi szerződés alapján – az alapító szerződésekből fakadó jogok gyakorlásához és kötelezettségek teljesítéséhez szükséges mértékig – az Alaptörvényből eredő egyes hatásköreit a többi tagállammal közösen, az Európai Unió intézményei útján gyakorolhatja”.⁸ Vagyis *Magyarország szuverenitását vagy annak akár csak egy szeletét sem adta át az EU-nak* a 2004-es csatlakozás során. Ez jogilag lehetetlen is volna, hiszen az EU valóban „nem állam”: nem rendelkezik egységes néppel, ennél fogva viszont önálló szuverenitással sem bír. Egy nem szuverén entitás számára pedig állami szuverenitást átruházni igencsak nehézkes volna; itt tehát csupán a szuverenitásból fakadó egyes hatáskörök átruházásáról van szó, de az is csak azzal az alapkövetelménnyel, hogy az unió tiszteletben tartja a nemzetállamok alkotmányos identitását.⁹

Mindennek ellenére azonban sok esetben azt látjuk, hogy egyes uniós szervek hatásköreiket kibővítendő, bizonyos nehezen megfogható, ezért sokféleképpen értelmezhető alapelveket (jogállamiság, demokrácia, emberi jogok stb.) elkezdenek kiterjesztően értelmezni, és ennek örve alatt újabb és újabb szak-

8 Magyarország Alaptörvénye, E) cikk (2) bekezdés. Az országgyűlés a jogszabály 2018. júniusi, hetedik módosításával e bekezdést az alábbi mondattal egészítette ki: „Az e bekezdés szerinti hatáskörgyakorlásnak összhangban kell állnia az Alaptörvényben foglalt alapvető jogokkal és szabadságokkal, továbbá nem korlátozhatja Magyarország területi egységére, népességére, államformájára és állami berendezkedésére vonatkozó elidegeníthetetlen rendelkezési jogát.”

9 „Az Unió tiszteletben tartja a tagállamoknak a Szerződések előtti egyenlőségét, valamint nemzeti identitását” – szól az Európai Unióról szóló szerződés 4. cikk (2) bekezdése.

politikákat akarnak bevonni az EU kompetenciái közé. Nem csak az unióra részint átruházott menekültügy és a tisztán tagállami hatáskörben maradó bevándorlás-politika kapcsán van ez így, de adott esetben a szintén tagállami adópolitika terén is; itt sok esetben a „tiltott állami támogatás” elvére hivatkozva írnák felül a nemzeti szabályokat, ahogy az „alapértékekre” hivatkozva igazságszolgáltatási kérdésekben is tennék. Lényegében tehát a bizonyos tekintetben valóban átruházott hatáskörökkel rendelkező uniós szervezet olyan nemzetállami ügyekbe avatkozik be vagy olyan, joginak álcázott politikai ügyek miatt vonják felelősségre a nemzetállami döntéshozókat, amely hatásköröket a nemzetállam az Európai Unióhoz való csatlakozásakor *nem* is adott át. Így itt is a nemzetállami/tagállami alkotmányos identitás aláásásáról, a szuverenitás lopakodó kiszervezéséről van szó, a nemzetek feletti globális szervezetek, nemzetközi bíróságok és föderális testületek által és javára. Mindehhez a jogi eszközt, hivatkozási alapot pedig nem más, mint a „jogállami követelmények” vagy „európai értékek” címszavakban megtestesülő emberi jogi fundamentalizmus biztosítja.

JOGÁSZOK HATALMA

Joggal merül fel a kérdés: a jelzett folyamatok miként függenek össze? Mi a kapcsolódási pont az emberi jogi fundamentalizmus, a politika eljogiasítása vagy a *globális alkotmányosság* között?

Nem más, mint hogy e folyamatok mögött, illetve azok „környékén” jellemzően jogi, jogászai testületek állnak – amint arra Pokol Béla vagy Varga Zs. András több ízben is rámutattak.¹⁰ Az emberi jogi fundamentalista gondolkodásmód és a döntéshozatal kiszervezésének tendenciája „összeér”, amikor azt látjuk, hogy különböző akadémiai és tudományos testületek, egyetemi tanszékek, különböző bíróságok (például a korábbi Sólyom-féle aktivista Alkotmánybíróság, a föderális bíróságok Strasbourgban és Luxemburgban), illetve a jogvédő „civil szervezetek” megpróbálnak létrehozni egy olyan globális alkotmányos keretrendszert, amely felülírja a nemzetállami alkotmányokat, alkotmányos berendezkedést, vagyis a szuverenitás normatív alapját. Egy- másra hivatkozva olyan értelmezést tulajdonítanak ún. „semleges” nemzetközi vagy „európai sztenderdeknek”, amelyek végsősoron önmagukat igazolják, hiszen ezeket a „semleges” értelmezéseket ők maguk állítják elő. Először tudományos folyóiratokban, országjelentésekben, jogszabálykommentárokból megteremtik az értelmezési alapokat és kereteket, persze még nem kötelező, csak „forrásértékű” jelleggel, amelyeket aztán a jogalkalmazó szervek különböző határozatokban döntéseiknél meghivatkoznak, és majd mint már „joggyakorlatot”, egy idő után a törvényalkotó is átvesz.

Klasszikus példa erre a bangladesi migránsok vs. magyar állam esete Strasbourgban.¹¹ Az emberi jogi bíróság előtt a Magyar Helsinki Bizottság játszotta a bangladesi migránsokat képviselő kvázi felperes szerepét, de a bíróság, mint szakvéleményt, szintén a Helsinki Bizottság által „háttérinformált” országjelentéseket vette figyelembe. Tehát úgy nézett ki a strasbourgi bíróság

eljárása, hogy egyrésztől felperesként ott volt a „nyílt társadalmat” szolgáló NGO, amely a másik oldalról igazságügyi szakértőként szintén helyet kapott az eljárásban. Nem csoda, ha az általuk Magyarországról írottak alapján adott helyt Magyarországgal szemben a föderális emberi jogi bíróság első fokon a bangladesi migránsoknak. Mindezt nemzetközi eljárási alapelvekre hivatkozva, figyelmen kívül hagyva azonban a tényt, hogy ezen migránsok esetében valójában szóba sem jöhetne, hogy menedékkérelmet nyújthassanak be Magyar-

az emberi jogok védelmének
nevében semlegességet
hirdet, de valójában a
liberális értékrendszer
dogmáját érvényesíti

¹⁰ VARGA Zs. András: *Eszményből bálvány? A joguralom dogmatikája*, Századvég, Budapest, 2015.

¹¹ Ilias and Ahmed v. Hungary (no. 47287/15). Az elsőfokú ítéletről lásd SZÁNTHÓ Miklós: *Konteó? Mozgáster blog*, 2017. március 22. <<http://mozgasterblog.hu/blog/konteo>>.

országon, hiszen Banglades több ezer kilométerre fekszik Magyarországtól, tehát esetükben nyilvánvalóan nem hazánk volt az első biztonságos ország.

És ez csak egy példa arra, hogy jogértelmezéssel és a jogalkalmazással – tehát nem feltétlenül jogalkotással! – hogyan hozzák létre azt a nemzetközi, globális alkotmányjogi filmréteget, amit aztán számon kérnek a különböző nemzetállami döntéshozókon, mondván, az adott nemzetállam nem felel meg ezeknek az emberi jogi fundamentalizmusra épülő nemzetközi vagy európai sztenderdeknek. Sokszor hallunk például különböző uniós eljárásokban olyasmikről, mint jogállamiság, „európai értékek”, demokrácia, emberi jogok vagy egyenlőség. Ezek azonban olyan fogalmak, amelyeknek pontos, ezáltal számonkérhető, jogilag meghatározott definíciója nincs, így viszont az emberi jogi fundamentalizmus nevében bármeddig és bárhogyan tágíthatók. És tágítják is.

ANTIDEMOKRATIKUS EMBERI JOGI ELIT

Az emberi jogi fundamentalista gondolkodásmód „gyökérforrása” politikai filozófiai értelemben valahol a felvilágosodás hajnalán, a liberális-progresszív eszmerendszerek szárba szökkenése környékén keresendő. Ennek a „néphatalomra” építő eszmerendszernek eredeti célja az volt, hogy felszabadítsa a tömegeket. Pontosabban, hogy a „demokrácia” jelszavaival száműzze a morált, a transzcendenciát mint felsőbb értéket az állami berendezkedés alapjait „hitelesítő” források közül, és a tömegek döntését állítsa be az alkotmányos rendszer egyedülként létező és elfogadható legitimációs bázisának.

Napjainkra azonban kiderült: a mediatisált tömegdemokráciákban a korábban oly sokat hivatkozott nép, vagyis az emberek – akiknek emberi jogaik vannak – nem mindig osztják azokat a fennkölt progresszív elveket, amelyeket a döntéshozók elvárnának tőlük. Az „új papság” pontosan ezért igyekszik létrehozni egyféle „pótlegitimációs” forrásként az előbbieken említett „globális alkotmányjogot”, amely a politikai korrektség nevében a többség érdekeivel szemben mindig a kisebbségek érdekeit tartja szem előtt, és amelynek emberi jogi fundamentalista termékeit a „szuverenitás-evők” oly szívesen használnak. Mindezt azért, hogy ha már száműzték a morált és az evilágon túli vagy immateriális forrásokat az alkotmányos rendszerekből (amelyekre a Jó és Rossz megkülönböztetések hivatkozni lehetne), viszont „a nép nem képes teljesíteni küldetését”, esetleg „még nem elég érett a demokráciára”, akkor kéznél legyen a nemzetközi vagy európai sztenderdek kellőképpen elvont fogalomkészlete. Amire aztán majd lehet hivatkozni olyan esetekben, amikor – akár demokratikus úton, de – „nem megfelelő” döntések születnek nemzetállami szinten.

Ez a gondolkodásmód az emberi jogok védelmének nevében semlegességet hirdet, de valójában a liberális értékrendszer dogmáját érvényesíti. Helyesebb, ha a vágyak kielégítésére építő emberi jogi fundamentalizmus helyett inkább Madáchra támaszkodunk, aki nem minden bibliai alap nélkül írta azt *Az ember tragédiájában*, hogy „az élet küzdelem s az ember célja e küzdelem maga”.

„Senki sem illegális”
– Szélsőbaloldali,
migráció-párti tüntetés
Berlinben 2013 tavaszán
(Leif Hinrichsen felvétele)